

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ārējā palīdzība, ieguldījumi un tirdzniecība kā ekonomiskās migrācijas ceļoņu mazināšanas līdzekļi ar īpašu uzsvāru uz Āfriku”**(pašiniciatīvas atzinums)**

(2020/C 97/03)

Ziņotājs: **Arno METZLER**Līdzziņotājs: **Thomas WAGNSONNER**

Pilnsapulces lēmums	23-24/01/2019
Juridiskais pamats	Reglamenta 32. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa:	Ārējās attiecības
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	28.11.2019.
Pieņemts plenārsesijā	12.12.2019.
Plenārsesija Nr.	548
Balsojuma rezultāts	152/0/9
(par/pre/atturas)	

1. Vispārīgi secinājumi un ieteikumi

1.1. ES attīstības politikas uzdevums ir sekmēt jaunattīstības valstu ilgtspējīgu attīstību, par primāro mērķi izvirzot nabadzības mazināšanu, ilgtspējīgas izaugsmes stimulēšanu un darbvietu radīšanu, kā arī miera un drošības/stabilitātes, labas pārvaldības un cilvēktiesību veicināšanu. Tas ir ES un pārējās pasaules attiecību stūrakmens, turklāt papildus ārlietu, drošības un tirdzniecības politikas īstenošanai (un citu politikas virzienu, piemēram, vides, lauksaimniecības un zivsaimniecības politikas starptautisko aspektu īstenošanai) tas palīdz sasniegt ES ārējās darbības mērķus. Īstenojot minētos mērķus, politikā visos gadījumos būtu jānodrošina cilvēka cienīga dzīve, jāievēro tiesiskums un jārada kvalitatīvi darba apstākļi. Šajā saistībā EESK skaidri uzsver, ka ir jāpanāk dzimumu līdztiesība un jāveicina pilnvērtīgas iespējas meitenēm un sievietēm.

1.2. Šajā mainīgajā pasaulē viens ir skaidrs: Āfrika un Eiropa arī turpmāk būs tuvi kaimiņi. Āfrikas 54 valstīm un Eiropas Savienības 28 dalībvalstīm ir kopīga apkaime, vēsture un nākotne. EESK uzsver, ka abu kontinentu kopīgajā nākotnē nekādā ziņā nedrīkst pieļaut pagātnes kļūdas.

1.3. Pirms septiņdesmit gadiem iedzīvotāji izceļoja no Eiropas kontinenta, jo bēga no posta – kara, bada, nabadzības, bezdarba, vides degradācijas, cilvēku apspiešanas un diskriminācijas. Panākumi, kurus ES guvusi, radot saviem ļaudīm iespējas, padarījuši Eiropu par neto imigrācijas kontinentu. Mums ir jāsadarbojas ar Āfrikas valstīm, lai nodrošinātu tām līdzīgu progresu.

1.4. Ir grūti noteikt saskaņotu ES ekonomikas stratēģiju attiecībā uz Āfriku kā vienotu veselumu. EESK vēlas uzsvērt, ka, būdama organizētu pilsonisko sabiedrību pārstāvoša struktūra un aktīva visu attiecīgo ES nolīgumu dalībiece, tā ir apņēmusies iesaistīties šādas pārredzamas un saskaņotas pieejas īstenošanā. Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD) ir paziņojis, ka Eiropas Savienība jau ir spēcīga politiskā partnere Āfrikai un ka nākamais solis ir kļūt par istiem ekonomikas partneriem un padziļināt mūsu attiecības tirdzniecības un ieguldījumu jomā. EESK ir pildījusi svarīgu lomu pilsoniskās sabiedrības attiecību apzināšanā saskaņā ar Kotonū nolīgumu. **Tagad ir svarīgi gādāt, ka EESK un tās struktūras tiek vēl vairāk iesaistītas un kļūst par būtisku elementu nolīgumā, kas sekos Kotonū nolīgumam.** Tādā veidā ES pilsoniskajai sabiedrībai būs iespēja palīdzēt Āfrikas valstu pilsoniskajai sabiedrībai kļūt par drošu un uzticamu partneri ieguldītājiem. To varēs izdarīt tikai tad, ja tiks veicināta partnerība ar vienādām iespējām un objektīvi ņemta vērā pašreizējā ekonomikas situācijas nevienlīdzība.

1.5. Lai sasniegtu kopīgus mērķus, īpaši svarīgi ir stiprināt ekonomisko sadarbību. Pēdējos gados ES un Āfrikas attiecībās (piemēram, lauksaimniecības nozarē) ir tikusi īstenota jauna paradigmas pieeja, arvien vairāk koncentrējoties uz sadarbību rīcībpolitikā, kā arī uz ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanu un stabilas, atbildīgas un iekļaujošas uzņēmējdarbības vides veidošanu. Šāda paradigma ir sekmīgi jāpildinveido gan lauksaimniecības, gan citās nozarēs, un tajā ir jāiesaista vairāk vietējo iedzīvotāju.

1.6. EESK ierosina ES līmenī izstrādāt vienota kontaktpunkta politiku un atbilstīgu apspriešanās mehānismu, lai sniegtu informāciju un kontaktu iespējas tiem, kuri vēlas ieguldīt Āfrikā un sadarboties ar to. Kā politisks instruments tas kalpotu arī uzraudzības mērķiem. Vienas pieturas aģentūras izveide visām iniciatīvām, kas saistītas ar Āfriku, novērstu projektu pārklāšanos un nodrošinātu ES atbalsta pārredzamību un efektivitāti.

1.7. Tāpat EESK ierosina izveidot atbilstošu platformu labākai informācijas apmaiņai starp Eiropas un Āfrikas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) par labu praksi ieguldījumu un sadarbības jomā.

1.8. ES attīstības sadarbībai ar Āfriku ir vajadzīga skaidra un pārredzama institucionālā struktūra, kuras pamatā būtu jaunais Konsenss par attīstību⁽¹⁾, kas ļaus veikt reālāku analīzi un īstenot attīstības perspektīvas. EESK cer, ka nolīgumā, kas sekos Kotonū nolīgumam, varētu piedāvāt pragmatisku platformu pārveidotai attīstības sadarbības politikai atbilstoši attīstības procesa sarežģītībai. Minētās platformas pamatā vajadzētu būt sadarbībai starp visām ES dalībvalstīm un ES iestādēm, lai varētu reģistrēt visas programmas, projektus un iniciatīvas valstu un ES līmenī. Tādējādi nepārklātos un neatkārtotos pasākumi konkrētās jomās, kā dēļ tiek zaudēts atbalsts citās jomās.

1.9. Tajā pašā laikā EESK atbalsta tādu procesu, kas ļautu palielināt citu ES politikas virzienu sociālās un ekonomiskās attīstības ietekmi⁽²⁾. Īpaši jānodrošina, ka tirdzniecības, ieguldījumu, nodokļu⁽³⁾, ārējā atbalsta⁽⁴⁾, cīņas pret starptautiski organizēto noziedzību un klimata politika atbilst mērķiem, kuri izvirzīti sadarbības politikā attīstības jomā.

1.10. EESK ir stingri apņēmusies uzlabot Eiropas sniegtās attīstības finansēšanas lietderību un efektivitāti. Ņemot vērā ES ieguldījumu fondus, no kuriem jau pašlaik tiek veikti ieguldījumi Āfrikā, EESK ierosina izveidot ieguldījumu fondu, kas būtu līdzīgs ESF un kļūtu par līdzieguldītāju ar privātajiem un valsts ieguldījumiem. Šā fonda darbības pamatā vajadzētu būt 2030. gada programmas kritērijiem un principiem, turklāt ir jāatzīst starptautiski pieņemtie pamata standarti⁽⁵⁾. Atbalstītie projekti būtu jāuzrauga un jānorāda centrālajos reģistros vai platformās. Saistībā ar visiem projektiem EESK mudina pilsoniskās sabiedrības organizācijas (īpaši EESK) uz vēl ciešāku sadarbību ētisko vērtību ziņā.

1.11. EESK aicina īstenot pieeju “no atbalsta uz ieguldījumu”, kas nozīmē uzsvāra maiņu no pabalstu izsniegšanas uz sadarbību un atbalstu pašpalāvējiem, patstāvīgiem ekonomikas dalībniekiem un starpkontinentāliem ekonomikas projektiem, kuru pamatā ir sadarbība uz līdzvērtīga pamata.

1.12. Tāpat ir jāstiprina Āfrikas finanšu struktūras, lai atbalstītu ilgtermiņa finansēšanu gan attiecībā uz privātajiem, gan valsts ieguldījumiem. Tas ir būtisks noturīgas un ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikums. Iespējams, par paraugu var izmantot Eiropas pieredzi ar kooperatīvajām bankām un valstu attīstības bankām – īpaši tādām, kas apkalpo pašvaldības. Āfrikas ekonomikas nākotnei sevišķi svarīgi var izrādīties mikrokrēdīti un ieguldījumi. Ilgtspējīga attīstība būs iespējama tikai tad, ja tiks atbalstītas reģionālās vērtību ķēdes un vidussķīrai domāti patērētāju tirgi⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ OV C 246, 28.7.2017., 71. lpp.

⁽²⁾ https://www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/documents/eas2007_joint_strategy_en.pdf

⁽³⁾ OV C 81, 2.3.2018., 29. lpp.

⁽⁴⁾ To saprot kā katastrofu seku likvidēšanu un humāno palīdzību, konfliktu novēršanu, demokratizāciju, sadarbību attīstības jomā, bet ne kā atbalstu militārajiem spēkiem un robežu policijai vai kā sadarbību ar to.

⁽⁵⁾ Piemēram, Trīspusējā deklarācija par principiem attiecībā uz daudznacionāliem uzņēmumiem un sociālo politiku.

⁽⁶⁾ Pētījumi liecina, ka noteikti minimālie ienākumi palīdz mazināt migrācijas spiedienu, cita starpā pētījums *Clemens, Does Development Reduce Migration?* (Vai attīstība mazina migrāciju?) (2014. gads) (<http://ftp.iza.org/dp8592.pdf>).

1.13. EESK uzskata, ka ES sadarbībai attīstības jomā ir jākoncentrējas uz to, lai veidotu uz cilvēkiem orientētu partnerību, nodrošinot pilsoniskās sabiedrības, arodbiedrību un privātā sektora līdzdalību, kā arī sniedzot tiešus ieguvumus Āfrikas un Eiropas iedzīvotājiem.

1.14. EESK uzsver, ka organizēta pilsoniskā sabiedrība varētu palīdzēt veidot uzticamu vidi, strukturējot Āfrikas pilsonisko sabiedrību un nodrošinot tai instrumentus tiesību aktu pieejamībai, drošības garantēšanai un korupcijas novēršanai partnerībā ar Āfrikas struktūrām. Tādi ir jābūt pievienotajai vērtībai, ko Eiropas pilsoniskā sabiedrība dod Āfrikas attīstībai, balstoties uz kopīgām vērtībām, piemēram, demokrātiju un tiesiskumu, politiskajām un pilsoņu tiesībām.

1.15. ES brīvās tirdzniecības nolīgumi (BTN) un ekonomisko partnerattiecību nolīgumi (EPN) ar Āfrikas valstīm neparedz mehānismu dialogam ar organizētu pilsonisko sabiedrību. Tā kā šie nolīgumi tiek pārskatīti, Eiropas Savienībai būtu jācenšas izveidot šādu dialoga mehānismu nevalstisko dalībnieku iesaistīšanai.

1.16. Pamatojoties uz īstenošanas pieeju un jauniegūto pieredzi saistībā ar ilgtspējīgu uzņēmumu platformām Āfrikai (SB4A), kurās galvenā uzmanība tiek pievērsta privātā sektora iesaistīšanai, Eiropas Savienībai vajadzētu gādāt par līdzīgas iniciatīvas izveidi pilsoniskajai sabiedrībai un savu atbalstu vairāk virzīt uz pilsonisko sabiedrību kopumā – vai nu SB4A sistēmas ietvaros vai papildus tai, vai vienlaikus ar to. Tās varētu kļūt par daudzpusējām ieinteresēto personu platformām ilgtspējīgai tirdzniecībai un ieguldījumiem Āfrikā.

1.17. EESK uzskata, ka attiecībā uz ilgtspējīgas tirdzniecības un ieguldījumu centieniem Eiropas Savienībai vajadzētu daļu tirdzniecības atbalstam paredzēto līdzekļu novirzīt tam, lai atbalstītu pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību un spēju veidošanu.

1.18. Īstenojot pieeju, kas paredz daudzu ieinteresēto personu dalību, tostarp iesaistot pilsoniskās sabiedrības organizācijas, EESK popularizē iniciatīvas un pielāgojumus brīvās tirdzniecības nolīgumu (BTN), ekonomisko partnerattiecību nolīgumu (EPN) un vispārējo preferenču shēmas (VPS) tirdzniecības politikas režīmiem, ar ko veicina efektīvu un ilgtspējīgu Āfrikas kontinentālās brīvās tirdzniecības nolīguma (AfCFTA) īstenošanu un Āfrikas tirgus integrāciju. Tam vajadzētu jo īpaši stiprināt Āfrikas iekšējo tirdzniecību, kā arī reģionālo un kontinentālo integrāciju, viscaur Āfrikā attīstot galvenās ekonomikas nozares.

1.19. Eiropā dzīves apstākļu uzlabošanas pamatā bija ieguldījumi publiskajā infrastruktūrā, jo īpaši izglītībā. Par vienu no mūsu attīstības politikas pamatuzdevumiem Āfrikā jāizvirza turienes izglītības līmeņa uzlabošana, it īpaši ekonomiski neaizsargāto iedzīvotāju grupās.

1.20. EESK atzinīgi vērtē nākamajā budžeta periodā plānoto ES finansējuma palielināšanu Āfrikai līdz 40 miljardiem EUR (46,5 miljardiem USD) un cer, ka to būtiski papildinās arī privātie ieguldītāji.

2. Pamatinformācija

2.1. Būdamā pasaules lielākā oficiālās attīstības palīdzības sniedzēja, Eiropa ir pasaules līdere attīstības jomā. ES un tās dalībvalstis, kas nodrošina vairāk nekā 50 % no visas pasaules attīstības palīdzības, ir pasaulē vadošās līdzekļu devējas.

2.2. Kā norāda Pasaules Banka (?), 2016. gadā ārzemēs strādājošo darba ņēmēju veiktie naudas pārskaitījumi uz jaunattīstības valstīm veidoja aptuveni 426 miljardus USD, kas ir aptuveni trīs reizes vairāk par oficiālo attīstības palīdzību visā pasaulē. Likumīgu darba iespēju nodrošināšana migrantiem no Āfrikas Eiropā, tāpat kā drošu naudas pārskaitījumu iespēju garantēšana, ievērojami palīdzēs Āfrikas attīstībai.

2.3. Āfrika un Eiropa ir tieši kaimiņi, kurus saista kopīga vēsture. Tām ir kopīgas vērtības un intereses virzīt savu sadarbību nākotnē. Pašlaik tās kopā risina pasaules kopīgās problēmas, tādas kā klimata pārmaiņas, miers un drošība. Lai gan Āfrika rada mazāk nekā 4 % pasaules gāzu emisiju, tā būs īpaši neaizsargāta pret klimata pārmaiņām. No visām 33 valstīm, ko klimata pārmaiņas var ietekmēt visspēcīgāk, 27 atrodas Āfrikā.

(?) <http://pubdocs.worldbank.org/en/992371492706371662/MigrationandDevelopmentBrief27.pdf>

2.4. Kontinentālā līmenī Āfrikas un Eiropas Savienības sadarbības pamatā ir stratēģiskā partnerība, kas balstīta uz kopīgām vērtībām un interesēm. 2007. gadā Eiropas Savienība un Āfrikas Savienība pieņēma Āfrikas un ES kopējo stratēģiju, lai stiprinātu abu kontinentu saikni galvenajās sadarbības jomās, padziļinātu politisko dialogu un nodrošinātu konkrētu ceļvedi turpmākajam kopīgajam darbam.

2.5. ES un Āfrikas, Karību un Klusā okeāna (ĀKK) valstu grupai ir visilgākā sadarbība, ko paredz 1975. gadā parakstītā Lomes konvencija un kas atjaunināta 2000. gadā ar Kotonū nolīgumu. Kotonū nolīgumu ir parakstījušas 48 Subsahāras Āfrikas valstis.

2.6. Pašlaik ES ved sarunas par nolīgumu, kas sekos pēc Kotonū nolīguma, kurš uz Āfrikas, Karību un Klusā okeāna (ĀKK) valstīm attiecas laikposmā no 2000. līdz 2020. gadam. Pēdējo divdesmit gadu laikā politiskais un ekonomiskais konteksts ir ļoti mainījies, un tirdzniecības attiecības starp ES un ĀKK valstīm pašlaik lielā mērā regulē divpusējie un reģionālie ekonomisko partnerattiecību nolīgumi, turklāt būtiska nozīme ir Āfrikas Savienības programmai, kas liek šaubīties par ĀKK un ĀS programmu saskaņotību, papildināmību un savstarpējo sinerģiju.

2.7. Nolīgums, kas sekos pēc Kotonū nolīguma, piedāvā iespēju modernizēt noteikumus tādos jautājumos kā, piemēram, ieguldījumi, pakalpojumi, godīga tirdzniecība, cilvēktiesības, pienācīgi darba apstākļi un migrācija. Tomēr arī sadarbībai ir nepieciešams jauns pamats, kas būtu balstīts uz programmu 2030. gadam, un Āfrikas valstīm vajadzēs izlemt, vai tās vēlas vest sarunas kopīgi kā vienots kontinents.

2.8. Ņemot vērā šos faktus, EESK uzstāj, ka ir nepieciešama saskanīga sociālekonomiskā stratēģija jautājumā par ES un Āfrikas attiecībām un ka nolīgumā, kas sekos pēc Kotonū nolīguma, ir jāierāda pienācīga vieta pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru līdzdalībai.

2.9. EESK ir atklājusi, ka iniciatīvas un programmas netiek centralizēti pārraudzītas un reģistrētas ne ES, ne valstu līmenī. Turklāt trūkst zināšanu par Āfrikai atvēlēto līdzekļu apjomu.

3. Problemātiskie posmi

3.1. Ir jāuzsver, ka **pieaug Āfrikas kontinenta neviendabīgums**, un ES politika ir jāpielāgo šai realitātei. Mums nepieciešama krietni pragmatiskāka un reālistiskāka pieeja ES un Āfrikas attiecību attīstībai.

3.2. Kopš 2007. gada, kad tika pieņemta Āfrikas un ES kopējā stratēģija, pieaug arī ES un Āfrikas Savienības (ĀS) tiešo attiecību nozīme. ES ir virzījusi arī citas iniciatīvas, piemēram, Ārkārtas trasta fondu, Āfrikas investīciju platformu, ārējo investīciju plānu un virkni apakšreģionālu nolīgumu. Daudzējādā kārtība ES un Āfrikas attiecībās rada **sarežģītu un dažkārt nesaskaņotu struktūru**, kur citu politikas virzienu elementi saplūst ar sadarbību attīstības jomā. Turklāt arī dalībvalstīm ir atšķirīgas intereses.

3.3. Lai palielinātu privātā sektora ieguldījumus, ir vajadzīgs miers, drošība un stabilitāte, kā arī ieguldījumus un darījumdarbību veicinoša vide. Ieguldītāju apsekojumi⁽⁸⁾ skaidri liecina, ka šajā jomā ir jādarā krietni vairāk, lai uzlabotu Āfrikas konkurētspēju pasaulē attiecībā uz ieguldījumu kapitāla piesaistīšanu. Galvenie faktori, kas ietekmē gan vietējo, gan ārvalstu ieguldītāju lēmumus, ir tiesiskums, cīņa pret korupciju, neatkarīga tiesu vara un nodokļu prognozējamība, kā arī miers un stabilitāte. Tiek lēsts, ka nestabilās valstīs darījumdarbības uzsākšanas izmaksas ir aptuveni trīs reizes augstākas, kas ir būtisks privātos ieguldītājus atturošs faktors⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ Tostarp Pasaules Bankas ziņojums *Doing Business*, 2017. gads.

⁽⁹⁾ Eiropas Politiskās stratēģijas centra stratēģiskā piezīme *The Makings of an African Century*, 2017. gads.

3.4. Savā atzinumā par tirdzniecības svarīgo nozīmi ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) sasniegšanā⁽¹⁰⁾ EESK norādīja: "Lai sasniegtu IAM, būs vajadzīga tieša pilsoniskās sabiedrības līdzdalība kaut vai tāpēc vien, ka tā mudinās ievērot tiesiskumu un palīdzēs apkarot korupciju". Tāpat minētajā atzinumā tika uzsvērts, ka Āfrikā ir jāveido infrastruktūra, un to pašlaik īsteno Ķīna. Āfrikā iekšējās tirdzniecības līmenis ir zems, īpaši attiecībā uz lauksaimniecības produktiem; tā veido aptuveni 10–15 % no visas Āfrikas tirdzniecības, tomēr cerams, ka šis rādītājs uzlabosies, ņemot vērā 2017. gada PTO tirdzniecības atvieglošanas nolīguma īstenošanu.

3.5. Kā liecina prognozes, lai Āfrikā īstenotu IAM, ir vajadzīgi aptuveni 600 miljardi USD gadā⁽¹¹⁾. Pat piesaistot ārvalstu ieguldījumus un oficiālo attīstības palīdzību, ilgtspējīga attīstība Āfrikā būs atkarīga no vietējo resursu atrašanas un mobilizācijas. Šādu resursu pamatā ir ilgtermiņa ieguldījumi un ilgtermiņa vērtību radīšana, lai nodrošinātu kvalitatīvas darbvietas, kā arī vietējās un reģionālās vērtību ķēdes. Āfrikā būtisks izaugsmes virzītājspēks ir labāka izglītība un privātais patēriņš, tātad, lai panāktu attīstību, ir svarīgi izveidot vietējai produkcijai paredzētus tirgus, kas attiecīgi nodrošinās arī patērētājus. Tāpat arī publiskā infrastruktūra ir svarīgs priekšnoteikums ilgtermiņa privāto ieguldījumu veicināšanai.

3.6. EESK norāda: lai vairāk Āfrikas jauniešu varētu piekļūt augstākajai izglītībai, svarīga nozīme ir programmai *Erasmus +*.

3.7. Nedrīkst aizmirst par saikni starp ekonomikas attīstību un migrāciju. Pētījumi liecina⁽¹²⁾, ka migrācijas vajadzība mazinās, tiklīdz ienākumi uz vienu iedzīvotāju sasniedz konkrētu līmeni (atšķirīgos pētījumos konstatētie skaitļi ir no 6 000 USD līdz 10 000 USD uz vienu iedzīvotāju gadā). Papildus tam, ka Āfrikā lielākā daļa migrācijas notiek kontinentā, šie skaitļi norāda uz to, ka ir nepieciešama attīstības politika, kas vērsta uz pienācīgas dzīves, darba un perspektīvas nodrošināšanu cilvēkiem viņu pašu valstīs. To panākt būs milzīgs izaicinājums, jo saskaņā ar demogrāfiskajām prognozēm 2050. gadā Āfrikā dzīvos 2,5 miljardi cilvēku⁽¹³⁾.

3.8. Ilgtspējīgas attīstības mērķos ir noteikts, ka jāpanāk dzimumu līdztiesība, kā arī jānodrošina pilnvērtīgas iespējas meitenēm un sievietēm, lai viņas varētu kļūt pašpietiekamas; attīstības problēmas, ar kurām mēs pašlaik saskaramies, ir saistītas ar dzimumu. Veidojot politiku, šis jautājums ir jāapsver un, šo politiku īstenojot, – jārisina.

3.9. Korupcija ir milzīga problēma, un ne tikai Āfrikā. Ir jāveicina laba ekonomikas un finanšu pārvaldība, stiprinot publisko finanšu pārredzamu pārvaldību, izveidojot uzticamu sistēmu cīņai pret korupciju, sistēmas pamatā liekot tiesu iestāžu neatkarību, kā arī uzlabojot darījumdarbības vidi un radot apstākļus sociāla rakstura uzlabojumiem.

3.10. Organizēta pilsoniskā sabiedrība varētu uzņemt svarīgo uzrauga funkciju. Īstenojot spēcīgāku nevalstisko organizāciju, arodbiedrību un uzņēmēju apvienību lomu un atbalstot šādas iniciatīvas partnervalstīs, tiek veicināta laba pārvaldība, tiesiskums un demokratizācija.

3.11. Salīdzinājumā ar citiem pasaules mēroga dalībniekiem, piemēram, Ķīnu, kas Āfrikā iegulda miljardus, Eiropa šai kontinentā zaudē pozīcijas. ES dalībvalstīm ir bail, ka tās tiks nostumtas otrajā līgā. Ja Eiropas līdzdalība, tāpat kā Ķīnas iesaistīšanās, nebūtu vērsta tikai uz peļņu, bet arī uz ilgtspējīgu attīstību Āfrikā, tādējādi veicinot pienācīgu dzīves līmeni, vajadzība migrēt varētu mazināties.

3.12. EESK aicina īstenot pieeju "no atbalsta uz ieguldījumu", kas nozīmē uzsvēra maiņu no pabalstu izsniegšanas uz sadarbību un atbalstu pašpalāvējiem, patstāvīgiem ekonomikas dalībniekiem un starpkontinentāliem ekonomikas projektiem, kuru pamatā ir sadarbība uz līdzvērtīga pamata.

⁽¹⁰⁾ OV C 129, 11.4.2018., 27. lpp.

⁽¹¹⁾ Vācijas Attīstības ministrija *Afrika und Europa – Neue Partnerschaft für Entwicklung, Frieden und Zukunft – Eckpunkte für einen Marshallplan mit Afrika* un UNCTAD 2016. gada ziņojums par ekonomikas attīstību Āfrikā.

⁽¹²⁾ Piem., Clemens, *Does Development Reduce Migration? (Vai attīstība mazina migrāciju?)* (2014. gads) (<http://ftp.iza.org/dp8592.pdf>).

⁽¹³⁾ *Āfrikas attīstības dinamika 2018. gadā. Izaugsme, darbvietas un nevienlīdzība*, AUC/ESAO, 2018. gads.

3.13. Konservatīvo struktūru (piemēram, baznīcu) nevēlēšanās īstenot iedzīvotāju pieauguma pārvaldību mazina iespēju izstrādāt ilgtspējīgas ekonomiskās un sociālās izaugsmes stratēģiju.

4. Ieguldījumi

4.1. Daudzus gadus ES politiku Āfrikas jautājumā raksturoja labi nodomi un neizpildīti solījumi. Tomēr, kopš sākās bēgļu krīze, strauji pieauga interese par jaunu stratēģiju sadarbībai ar šo kontinentu. ES plāno ieguldīt Āfrikā vairāk un vēlas pastiprināt tirdzniecības attiecības, jo nākamais uzdevums ir kļūt par īstiem ekonomikas partneriem. Šādas partnerības pamatā ir jābūt izpratnei par iespēju vienlīdzību, jo Āfrikas un Eiropas starpā pastāv acīmredzama asimetrija.

4.2. Ieguldījumi Āfrikā kopumā ir nevienmērīgi, un tas atspoguļo globālo nenoteiktību; ārvalstu tiešo ieguldījumu plūsmas uz Āfriku svārstās un neuzrāda spēcīgu augšupejošu tendenci, kas būtu vajadzīga. 2016. gadā Dienvidāfrika, Nigērija, Kenija, Ēģipte un Maroka kopā piesaistīja 58 % no visiem ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem, savukārt mazāk attīstītās un nestabilākās valstīs privāto ieguldījumu piesaistē saskaras ar sistēmiskām grūtībām.

4.3. ES ir Āfrikas lielākais ieguldītājs, un 2016. gadā ES dalībvalstu devums bija 291 miljards EUR, kas veido aptuveni 40 % no ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem ⁽¹⁴⁾. Pēdējās divās desmitgadēs novērotais spēcīgais Āfrikas ekonomiskais progress un ar to saistītais potenciāls paver lielas iespējas nākotnē panākt vēl daudz vairāk. Turklāt Āfrikas demogrāfiskās prognozes acīmredzami apliecina vajadzību radīt miljoniem jaunu, kvalitatīvu darbvieta, it sevišķi jauniešiem, kas ienāks darba tirgū. Makroekonomiskie rādītāji paši par sevi neveido visiem labāku dzīves līmeni. Politikai ir jānodrošina, ka ekonomikas attīstība uzlabo iedzīvotāju dzīves līmeni kopumā.

4.4. Lai panāktu ilgtspējīgu attīstību un radītu kvalitatīvas darbvietas Āfrikas iedzīvotājiem, kuru skaits līdz 2050. gadam divkāršosies, jo īpaši jāpalielina publiskie un privātie ieguldījumi.

4.5. Jautājums par ieguldījumiem ir kļuvis īpaši svarīgs Āfrikas turpmākajai attīstībai, un tas tiks apspriests sarunās par nolīgumu, kas sekos pēc Kotonū nolīguma. Tā kā pastāv daudz dažādu instrumentu, īpaši liela pievienotā vērtība varētu būt sarunām par tādu ieguldījumu režīmu, kas uz vienlīdzīgu nosacījumu pamata apvieno atbilstošu aizsardzību ieguldītājiem un ilgtspējas saistības, it īpaši attiecībā uz cilvēktiesībām, vides aizsardzību un pienācīga dzīves līmeņa radīšanu.

4.6. Nākamajā budžeta periodā ES plāno palielināt Āfrikai paredzēto finansējumu līdz 40 miljardiem EUR (46,5 miljardiem USD). Cerams, ka šo naudas apjomu papildinās privātie ieguldītāji. Stimula veidā ES vēlas nodrošināt riska garantijas, lai mudinātu privāto sektoru uzņemties saistības un ieguldīt līdzekļus Āfrikas valstīs. Attiecībā uz atbalstu prioritāte būtu jāpiešķir tiem ieguldījumiem, kas nepārprotami atbilst un ir vērsti uz ilgtspējas mērķiem, kuri noteikti programmā 2030. gadam. Papildus riska garantiju sistēmai ir nepieciešama arī atbilstoša pārbaude un uzraudzības sistēma, lai nodrošinātu IAM izpildi. EESK stingri iesaka organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai iesaistīties cīņā pret Eiropas līdzekļu ļaunprātīgu izmantošanu.

4.7. Potenciālie ieguldītāji, galvenokārt no MVU aprindām, ziņo, ka ieguldījumu vide nav uzticama – tas attiecas uz politisko stabilitāti, tiesiskumu, intelektuālā īpašuma tiesībām, piekļuvi tirgiem un tirdzniecības nolīgumu īstenošanas stāvokli.

4.8. EESK ierosina izveidot ieguldījumu fondu, kas būtu līdzīgs ESF un kļūtu par līdzieguldītāju ar privātajiem un publiskajiem ieguldījumiem. Šā fonda darbības pamatā vajadzētu būt 2030. gada programmas kritērijiem un principiem, turklāt ir jāatzīst starptautiski pieņemtie pamata standarti ⁽¹⁵⁾. Atbalstītie projekti būtu jāuzrauga un jānorāda centrālos reģistros vai platformās. Saistībā ar visiem projektiem EESK uzsver vēl intensīvāku sadarbību ar organizētu pilsonisko sabiedrību (īpaši EESK) ētisko vērtību ziņā.

⁽¹⁴⁾ Eurostat, 2018. gads.

⁽¹⁵⁾ Piemēram, Trīspusējā deklarācija par principiem attiecībā uz daudznacionāliem uzņēmumiem un sociālo politiku.

4.9. EESK atbalsta tādas vides izveidi, kas ļautu gan Āfrikas, gan Eiropas mikrouzņēmumiem un mazajiem un vidējiem uzņēmumiem vieglāk piekļūt finansējumam un kurā būtu uzlabots gan publisko, gan privāto ieguldījumu tiesiskais regulējums, publiskā iepirkuma sistēmas būtu efektīvākas, ieguldījumi dotu labumu iedzīvotājiem vietējā ekonomikā un veicinātu kvalitatīvu darbvietu radīšanu, kā arī tiktu veicināta vajadzīgo starptautisko standartu ievērošana.

4.10. Tāpat ir jāstiprina Āfrikas finanšu struktūras, lai atbalstītu ilgtermiņa finansēšanu. Tas ir būtisks ilgstošas un ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikums. Turklāt daudzās Eiropas valstīs attīstības stūrakmens bija, piemēram, kooperatīvās bankas un valstu attīstības bankas, kas īpaši apkalpo pašvaldības, tādējādi tās ir veicinājušas ieguldījumus Eiropā. Īstenojot šos pasākumus, Eiropas valstis jo īpaši finansēja sociālās un vietējās publiskās infrastruktūras, kas bija svarīgs pamats ne tikai privātajiem ieguldījumiem un ilgstošai ekonomikas izaugsmei, bet arī Eiropas labklājības valstu attīstībai.

4.11. Lai izvairītos no destruktīvas konkurences, Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm savi finanšu instrumenti būtu jākoncentrē uz konkrētiem mērķiem un iestādēm. Dažādu Eiropas un starptautisko iestāžu konkurence ir radījusi pārpratumus un apgrūtināta piekļuvi Āfrikas tirgiem. Ir nepieciešama plašāka kopīga un tieša iesaistīšanās, kontrole un pārredzamība. Šajā jautājumā institucionālo lomu varētu uzņemt pilsoniskā sabiedrība, veicot neatkarīgu uzraudzību.

4.12. Ieguldījumu politikai, ar ko veicina Eiropas privātos ieguldījumus Āfrikā, vajadzētu būt īpaši vērīgai uz to, lai izveidotu reģionālas vērtību ķēdes, ražojot preces, kuras var patērēt galvenokārt Āfrikā, un tādējādi radot vietējos tirgus. Tas varētu līdzināties Eiropas izaugsmes modelim, kāds bija novērojams desmitgadēs pēc Otrā pasaules kara, kad rūpniecības attīstības mērķu sasniegšanā liela nozīme bija vietējiem tirgiem.

4.13. Āfrikas un Eiropas nevalstiskās organizācijas, galvenokārt ar Āfrikas izcelsmi, varētu pildīt tiltu veidošanas funkciju ekonomikas attīstībai un kļūt par dalībniekiem, kas atbalsta ilgtspējīgu ekonomikas attīstību savās izcelsmes valstīs.

5. Tirdzniecība

5.1. ES joprojām ir Āfrikas lielākā tirdzniecības partnere, kas nodrošina 36 % no visa eksporta, tādējādi apsteidzot Ķīnu un ASV. Eiropas Komisijas mērķis ir pastiprināt šo sadarbību un paredzēt tai jaunu līgumisko pamatu.

5.2. Būdamā Āfrikas galvenā tirdzniecības partnere, ES bija iecerējusi piedāvāt Āfrikas valstīm savas visdāsnākās tirdzniecības preferences, izmantojot VPS (un principu "viss, izņemot ieročus" vismazāk attīstītajām valstīm, no kurām daudzas atrodas Āfrikā) vai BTN – it sevišķi ekonomisko partnerattiecību nolīgumus, kuru galvenais mērķis ir attīstība.

5.3. Tomēr pretēji nosacījumiem, ko paredz jaunie ES BTN un Karību jūras reģiona EPN, ES BTN un EPN ar Āfrikas valstīm neparedz mehānismu dialogam ar organizētu pilsonisko sabiedrību. BTN ar Ziemeļāfrikas valstīm vēl neietver ne klauzulas par vietējām konsultantu grupām, ne tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļu. Savukārt EPN, kuri attiecas uz attīstību, neparedz konsultatīvās komitejas klauzulu, ar ko veicina nevalstisko dalībnieku dialogu par EPN ilgtspējīgu īstenošanu un ietekmi.

5.4. Organizētas pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās un dialogs ar to var notikt arī ārpus (vai paralēli) tirdzniecības nolīgumiem. Tā kā ES un Āfrikas tirdzniecības un ieguldījumu attiecību uzdevums ir veicināt ilgtspējīgu attīstību, šajā procesā būtu jāiesaista visas ieinteresētās personas, nevis tikai valsts līmeņa dalībnieki.

5.5. Pašreizējā Āfrikas un Eiropas tirdzniecības struktūra rada vairākas attīstības problēmas. Pat ratificējot visus EPN, partnervalstis tos faktiski neīsteno. Turklāt tas nav pilnīgi nepamatoti, jo ir bijuši vairāki ziņojumi par Eiropas eksportu, kas izkonkurē vietējās rūpniecības un nozaru attīstību⁽¹⁶⁾. Paplašināta brīvā tirdzniecība rada noteiktas strukturālas pārmaiņas

⁽¹⁶⁾ Piemēram,

https://www.deutschlandfunk.de/das-globale-huhn-ghanas-bauern-leiden-unter-gefluegel.766.de.html?dram:article_id=433177;
https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/wirtschaft/international/835163_Was-Altkleider-fuer-Afrikas-Wirtschaft-bedeutet.html;
<https://www.dialog-milch.de/im-fokus-eu-milchpulver-und-der-milchmarkt-in-afrika/>

partnervalstīs, kas iepriekš, īstenojot preferenciālas sistēmas, varēja reglamentēt savas ekonomikas nozares. Tāpat sarunas par EPN tiek vestas ar ekonomiskajiem blokiem, kuru dalībnieki nereti atrodas dažādās situācijās, tādēļ pieeja tirdzniecības politikai var atšķirties. Visbeidzot, visaptveroši tirdzniecības nolīgumi varētu paši par sevi radīt organizatorisku problēmu sarunās ar jaunattīstības valstīm un jaunindustrializētajām valstīm.

5.6. Ciešāka sadarbība ar pilsonisko sabiedrību zināmā mērā ietekmē spēju veidošanu un izmaksas, un tas jāņem vērā, lai varētu ieviest efektīvus iesaistes mehānismus. Attiecībā uz ilgtspējīgas tirdzniecības un ieguldījumu centieniem Eiropas Savienībai vajadzētu daļu tirdzniecības atbalstam paredzēto līdzekļu (varētu norādīt procentuālo daļu) novirzīt tam, lai atbalstītu pilsoniskās sabiedrības līdzdalību, sociālo dialogu un spēju veidošanu.

5.7. Turklāt Āfrika ir iesaistījusies Āfrikas Kontinentālās brīvās tirdzniecības nolīguma (AfCFTA) izstrādē ar mērķi izveidot vienotu Āfrikas tirgu. Līdz šim minēto nolīgumu ir parakstījušas vairāk nekā 40 valstis, un daudzi valsts līmeņa un nevalstiskie dalībnieki visā Āfrikā to uzskata par ārkārtīgi svarīgu. Tam vajadzētu stiprināt Āfrikas iekšējo tirdzniecību, kā arī reģionālo un kontinentālo integrāciju, turklāt attīstīt ekonomikas galvenās nozares visā Āfrikā. ES var efektīvi atbalstīt šos centienus un palīdzēt nodrošināt, ka tās preferenciālie tirdzniecības režīmi ar Āfrikas valstīm un reģioniem (ES BTN ar Ziemeļāfriku, EPN un VPS režīms) palīdz atbalstīt kontinentālās tirdzniecības integrāciju, virzoties uz starpkontinentu tirdzniecības nolīgumu.

6. Ceļā uz jaunu Āfrikas un Eiropas aliansi

6.1. Āfrikai nav vajadzīga labdarība: tai ir vajadzīga patiesa un godīga partnerība atbilstoši Eiropas un Āfrikas ilgtspējīgu investīciju un darbvietu aliansei, kuras izveide tika ierosināta 2018. gada septembrī. Priekšlikumā ir norādīts, ka tas palīdzētu jau nākamajos piecos gados Āfrikā radīt līdz pat desmit miljoniem darbvietu. No tā jāizriet, ka ar šīm darbvietām ir jāgarantē ienākumi, kas nodrošina pienācīgu dzīves līmeni. Alianses uzdevums ir piesaistīt privātos ieguldījumus un izpētīt milzīgās iespējas, kas var dot labumu gan Āfrikas, gan Eiropas iedzīvotājiem un ekonomikai. Eiropas Savienībai vajadzētu apsvērt daudzo ES un Āfrikas tirdzniecības nolīgumu pārveidošanu par starpkontinentu brīvās tirdzniecības nolīgumiem, uz ko balstītos vienlīdzīgu partneru ekonomiskā partnerība. Tādā veidā alianse kalpos kā svarīga politiskā zīme. Šādai partnerībai ir jābalstās uz vienlīdzīgiem nosacījumiem, ņemot vērā asimetriju un attiecīgās spējas.

6.2. Lai tā patiešām būtu alianse, jautājumā jāiedziļinās abām pusēm, turklāt ir jābūt lielākai abpusējai izpratnei, koordinācijai un sadarbībai, turklāt

- Āfrikai ir jāuzņemas līdzatbildība,
- ir jāiesaista ne tikai valsts pārvalde,
- ir jāpiedalās visiem nevalstiskajiem dalībniekiem,
- ir jāizvirza mērķis nodrošināt pienācīgus dzīves apstākļus visiem Āfrikas iedzīvotājiem.

7. Periods pēc Kotonū nolīguma un pilsoniskās sabiedrības nozīme

7.1. Eiropas Komisija ir uzsākusi sarunas par jaunu vērienīgu partnerību ar 79 ĀKK valstīm. Gan ĀKK, gan ES uzskata, ka Kotonū nolīguma sasniegums ir "politiskā dimensija", un vēlas to saglabāt. Galvenā uzmanība tiek pievērsta politiskajam dialogam par valstiski, reģionāli un globāli savstarpēji interesējošiem jautājumiem, kā arī paustajām saistībām nodrošināt cilvēktiesības, labu pārvaldību, mieru un stabilitāti.

7.2. Šādām jaunām godīgas tirdzniecības attiecībām ar Āfrikas valstīm vajadzētu sekmēt pienācīgas kvalitātes nodarbinātību un atbalstīt sabiedriskos pakalpojumus. Īstenojot tirdzniecības politiku, jānodrošina, ka tiek pilnībā ievērotas un aizsargātas cilvēktiesības, darbvietu kvalitāte un vide, turklāt jāņem vērā mazāk attīstīto valstu attīstības vajadzības. Tirdzniecība var sniegt lieliskas iespējas, taču tikai tad, ja tā rada kvalitatīvas darbvietas un veicina ilgtspējīgu izaugsmi. Ar katru tirdzniecības nolīgumu būtu jānodrošina organizētas pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana, laba pārvaldība un pārredzamība.

7.3. EESK ir pildījusi svarīgu lomu pilsoniskās sabiedrības attiecību veicināšanā saskaņā ar Kotonū nolīgumu. Tagad ir jārūpējas, lai EESK un tās struktūras tiktu vēl vairāk iesaistītas un kļūtu par būtisku elementu nolīgumā, kas sekos Kotonū nolīgumam. Tādā veidā ES pilsoniskajai sabiedrībai būs iespēja palīdzēt Āfrikas valstu pilsoniskajai sabiedrībai kļūt par drošu un uzticamu partneri ieguldītājiem.

Briselē, 2019. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*
